

Cyfry, Kody, Szyfry – 100 lat niepodległej

2018-10-21

Od 29 września do 12 października w pałacu Czeczotka można było oglądać wystawę poświęconą polskim uczynom: matematykom, informatykom i kryptologom. Jednym z jej głównych eksponatów była słynna Enigma, znana głównie z czasów II wojny światowej niemiecka maszyna szyfrująca. W ramach wystawy organizowane były także oprowadzania i wykłady. Wystawa towarzyszyła IV Europejskiemu Forum Cyberbezpieczeństwa - CYBERSEC 2018, które odbywało się w stolicy Małopolski w dniach 8-9 października.

Zwiedzający poznali bezprecedensowe działania polskiego radiowywiadu z czasów wojny polsko-bolszewickiej, który łamał sowieckie szyfry i prowadził operację dezinformacyjną, pozwalającą sparaliżować łączność Armii Czerwonej. Prezentowane dokumenty polskich szyfrantów z tego okresu zostały niedawno wpisane na Międzynarodową Listę Pamięci Świata UNESCO. Ekspozycja przybliżyła także wkład Polaków w rozwój japońskiej kryptologii wojskowej z czasów dwudziestolecia międzywojennego, implikacje dokonań postaci takich jak Stefan Banach, Hugo Steinhaus czy Jan Łukasiewicz, a także odkrycia innych wielkich polskich naukowców, jak Henryk Magnuski – twórca walkie-talkie, czy profesor chemii Politechniki Warszawskiej Jan Czochralski – twórca tzw. metody Czochralskiego pozwalającej produkować monokryształy m.in. krzemu. Bez tego odkrycia niemożliwe byłoby stworzenie układów scalonych, a tym samym rozwój całej współczesnej elektroniki.

– Przygotowując wystawę, chcieliśmy nie tylko przybliżyć odwiedzającym nieoceniony wkład Polaków w rozwój matematyki, informatyki i kryptografii w 100-lecie niepodległości Polski, ale też zwrócić uwagę na rolę i znaczenie informacji. Dostęp do niej może odwrócić losy wojny i świata, o czym przekonaliśmy się już nie raz w przeszłości, symbolem czego jest m.in. dekryptaż Enigmy. Podobną rolę pełni dezinformacja, która stała się istotnym elementem współczesnych wojen hybrydowych, a także wykorzystywana jest do budowania napięć społecznych na całym świecie. Dziś bezpieczeństwo informacyjne jest równie ważne, co fizyczne w obrębie granic państwowych. Musimy myśleć o cyberbezpieczeństwie i rozwijać je świadomie. Dlatego, podobnie jak 100 lat temu, Polska powinna wspierać rozwój nauk ścisłych oraz nowoczesnych technologii, a tym samym wzmacniać kompetencje w obliczu wyzwań cyfrowych – mówiła Izabela Albrycht, prezes Instytutu Kościuszki, organizatora wystawy „Cyfry, Kody, Szyfry – 100 lat niepodległej” i konferencji CYBERSEC.

Niezwykle cennym i niedostępnym na co dzień szerokiej publiczności eksponatem była z pewnością słynna Enigma – niemiecka maszyna szyfrująca, której szyfr został złamany m.in. dzięki pracy Polaków, Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego i Henryka Zygalskiego.

Ważnym punktem ekspozycji była także historia legendarnej lwowskiej szkoły matematycznej. To właśnie w kręgach lwowskich uczelni rozwijały się prężnie nauki matematyczne w okresie II Rzeczypospolitej. Archiwalne i współczesne eksponaty, w tym replika słynnej „Księgi szkockiej” – zbioru problemów i zagadek matematycznych spisywanych podczas spotkań w Kawiarni Szkockiej we Lwowie, pozwolą przybliżyć historię najwybitniejszych przedstawicieli tej szkoły.

– Kilka dni temu rozmawiałam z ostatnim żyjącym matematykiem związanym ze szkołą lwowską, prof. Jerzym Albrychtem. Choć nie jesteśmy rodziną, to łączy nas przekonanie, że Polsce potrzebny jest kolejny uczony na miarę Stefana Banacha, który odcisnie piętno na rozwoju polskiej, a tym samym światowej nauki – powiedziała Izabela Albrycht. – Głęboko

wierzę, że w tym względzie konieczne jest także systemowe zaangażowanie rządu w rozwój nowoczesnego polskiego systemu nauczania – dodała.

Szczególną atrakcją projektu była interaktywna księga gości umożliwiająca uczestnikom wystawy zaszyfrowanie „kodem Enigmy” życzeń dla Polski z okazji 100-lecia odzyskania niepodległości.

7 października wykład wygłosił też Zdzisław Kapera. Zdzisław J. Kapera jest historykiem, absolwentem Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, emerytowanym pracownikiem UJ, gdzie przez ponad 35 lat kierował biblioteką Instytutu Filologii Orientalnej. Członek wielu komisji i towarzystw naukowych, m.in. Komisji Historii Wojen i Wojskowości Polskiej Akademii Umiejętności oraz International Intelligence History Association. Od 1974 r. pasjonat problematyki Enigmy. We współpracy z gen. Tadeuszem Lisickim zainicjował serię „The Enigma Bulletin”. Opublikował szereg naukowych biogramów polskich kryptologów i ludzi związanych z dziejami Oddziału II. Pracuje nad odtworzeniem przed- i wojennego dorobku dziejów Biura Szyfrów w zakresie łamania kodów Enigmy.